

مرکز تحقیقات اسلامی ایران  
تهران



۱۳۸۱ / ۵ / ۲۵

دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز

پایان نامه

جهت دریافت درجه کارشناسی ارشد

در رشته حسابداری

موضوع:

بررسی چگونگی تدوین چارچوب نظری حسابداری با اتکاء به مبانی اسلامی

استاد راهنما:

جناب آقای دکتر کامبیز فرقاندوست حقیقی

استاد مشاور:

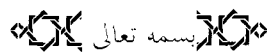
جناب آقای دکتر حسین صادقی

پژوهشگر:

علیرضا محمد نظامی

سال تحصیلی ۸۱ - ۱۳۸۰

۳۴۸۰۶



دانشگاه آزاد اسلامی - واحد تهران مرکزی

مرکز تحصیلات تکمیلی

چکیده پایان نامه کارشناسی ارشد

این چکیده به منظور چاپ در پژوهش نامه دانشگاه تهیه شده است

نام و نام خانوادگی دانشجو :

علیرضا محمد نظامی

عنوان پایان نامه :

بررسی چگونگی تدوین چارچوب نظری حسابداری با اتکاء به مبانی اسلامی

رشته تحصیلی :

حسابداری

استاد راهنما :

جناب آقای دکتر کامبیز فرقاندوست حقیقی

استاد مشاور :

جناب آقای دکتر حسین صادقی سقدل

تاریخ شروع پایان نامه :

۱۳۸۰ / ۵ / ۱

تاریخ اتمام پایان نامه :

۱۳۸۱ / ۳ / ۳۰

شماره دانشجویی :

۷۶۲۱۰۳۰۹۷۸۰

آدرس و شماره تلفن :

ستارخان. خ نیایش. خ امام منتظر. کوچه نهم. پلاک ۵. تلفن: ۹۸۳۰۷۲ -

۰۹۱۱۲۹۳۸۴۶۴

#### ۱) هدف پژوهش:

فراهم آوردن رهنمودی عام و فراگیر در چارچوب ویژگیهای مکتب اسلام برای وضع و تدوین مبانی نظری حسابداری

#### ۲) روش نمونه گیری :

در این پژوهش نمونه گیری انجام نشده است.

#### ۳) روش پژوهش:

بصورت تطبیقی کتابخانه‌ای در جمع آوری اطلاعات و تنظیم یافته‌های پژوهش به شیوه قیاسی - استقرائی انجام شده است.

#### ۴) ابزارهای اندازه گیری:

اندازه گیری خاص در این پژوهش انجام نشده است.

#### ۵) طرح پژوهش:

این پژوهش ابعاد مختلف مکتب اسلام و تأثیر احتمالی آن بر تدوین چارچوب نظری حسابداری را بررسی نموده است.

#### ۶) نتیجه کلی:

با توجه به جهان شمولی اسلام و جامعیت و کاملیت آن می توان از دستورات و برنامه‌های اسلام در سه بعد عقیده، اخلاق و عمل چارچوب نظری حسابداری را استخراج نمود.

نظر استاد راهنما : برای چاپ در پژوهش نامه دانشگاه مناسب است / نیست

تاریخ :

امضا :

## فهرست مطالب

عنوان	صفحه
پیشگفتار.....	۱
<b>فصل اول: کلیات و چارچوب پژوهش</b> .....	۲
۱-۱ مقدمه .....	۳
۱-۲ بیان مسئله.....	۴
۱-۳ اهداف و اهمیت پژوهش .....	۱۰
۱-۴ اقلمرو پژوهش.....	۱۱
۱-۵ محدودیتهای تحقیق .....	۱۱
۱-۶ تعریف اصطلاحی چارچوب نظری .....	۱۲
۱-۷ مراحل مختلف تدوین اصول پذیرفته حسابداری .....	۱۳
<b>فصل دوم: پیشینه پژوهش</b> .....	۱۵
۲-۱ مقدمه .....	۱۶
۲-۲ پیشینه پژوهش در خارج از ایران .....	۱۶
۲-۳ پیشینه پژوهش در ایران.....	۱۹
<b>فصل سوم: روش جمع آوری اطلاعات و انجام پژوهش</b> .....	۲۷
۳-۱ مقدمه .....	۲۸

- ۲-۳ نوع کار تحقیقاتی ..... ۲۸
- ۳-۳ طرح سئوالات تحقیق ..... ۲۹
- ۳-۴ جمع آوری اطلاعات از طریق کتابخانه‌ای ..... ۲۹
- ۳-۵ روشهای استدلال ..... ۳۰

## فصل چهارم: تحلیل یافته‌ها و نتایج پژوهش ..... ۳۲

- ۴-۱ فرهنگ عمومی زمینه ساز نظام مالی اسلام ..... ۳۳
- (۱) مقدمه ..... ۳۳
- (۲) پایگاه فکری ..... ۳۴
- (۳) مبانی ارزشی و اخلاقی ..... ۳۵
- (۴) نفع شخصی ..... ۳۷
- (۵) ثروت ، تحصیل و نگهداری آن ..... ۳۷
- (۶) انگیزه‌های مصرف و تولید ..... ۴۰
- (۷) مالکیت ..... ۴۱
- (۸) آزادی فردی و دخالت دولت ..... ۴۲
- (۹) سیاست گزاریها و اهداف ..... ۴۳
- (۱۰) سیاستهای حقوقی ..... ۴۴
- (۱۱) سیاستهای فرهنگی و تربیتی ..... ۴۵
- (۱۲) ویژگیهای اقتصاد اسلامی در بازار کارآمد ..... ۴۶

از انتشارات علمی و فرهنگی  
تهران

۴۸.....	(۱۳) نتیجه گیری
۵۰.....	۲-۴ تاریخچه و ریشه طرح حساب
۵۱.....	۳-۴ جایگاه حساب و حسابداری در اسلام
۵۳.....	۴-۴ سیره عملی پیغمبر و حضرت علی در حساب و کتاب بیت المال
۵۵.....	۵-۴ ویژگیهای فردی حسابدار بیت المال بطور خاص و حسابدار بطور عام
۵۷.....	۶-۴ چارچوب نظری حسابداری بر اساس مبانی اسلام
۵۸.....	الف) ویژگیهای حساب و محدوده آن در اسلام
۵۸.....	(۱) حسابداری الهی و محاسبه نفس
۶۲.....	(۲) خلاصه و نتیجه گیری
۶۵.....	(۳) طرح پاره‌ای از مواد نقصان اطلاعاتی گزارشگری فعلی صورتهای مالی
۷۰.....	ب) حسابداری و گزارشگری مالی
۷۰.....	(۱) استفاده کنندگان اطلاعات مالی
۷۰.....	(۱-۱) استفاده کنندگان داخلی
۷۰.....	(۱-۲) استفاده کنندگان خارجی
۷۱.....	(۲) هدفهای گزارشگری مالی در اسلام
۷۵.....	(۳) محدودیتهای گزارشگری مالی و خصوصیات کیفی اطلاعات حسابداری
۷۷.....	(۴) فرضیات اولیه حسابداری
۷۷.....	(۴-۱) فرضیات مرتبط با واحد حسابداری و شخصیت گزارشگر

الف) فرض تفکیک شخصیت .....	۷۸
ب) فرض تداوم فعالیت .....	۷۸
ج) فرض دوره مالی .....	۷۸
(۲-۴) فرضیات مرتبط با واحد اندازه گیری .....	۷۹
(۵) مدل و عناصر حسابداری .....	۸۰
(۱-۵) مدل حسابداری .....	۸۰
(۲-۵) عناصر حسابداری .....	۸۲
(۳-۵) طبقه بندی روابط بین عناصر حسابداری .....	۸۳
الف) دارایی .....	۸۴
(۱) تعریف لغوی مال و ثروت .....	۸۶
(۲) تعریف اصطلاحی مال و ثروت در فقه و اقتصاد اسلامی .....	۸۷
(۳) تفاوت اساسی ثروت از نظر اسلام و دیگر مکاتب اقتصادی .....	۸۹
(۴) آثار و احکام شرعی ثروت .....	۹۱
(۵) موضع الهی ثروت و آثار حیاتی آن .....	۹۳
(۶) انواع ثروت .....	۹۷
(۱-۶) ثروتهای عمومی .....	۹۷
(۲-۶) ثروتهای متعلق به امام و حکومت اسلامی .....	۹۸
(۳-۶) ثروتهای خصوصی .....	۹۹

- (۱-۳-۶) منشاء پیدایش حقوق خصوصی بر ثروتهای طبیعی ..... ۱۰۳
- (۱) حيازت ..... ۱۰۴
- (۲) تحجير ..... ۱۰۵
- (۳) احیای زمین موات ..... ۱۰۷
- (۴) استخراج معادن ..... ۱۱۲
- (۵) احداث نهر و حفر چاه و قنات ..... ۱۱۲
- (۶) اسباب و عوامل انتقال حقوق خصوصی ..... ۱۱۳
- (۴-۶) ثروتهایی که متعلق به شخص یا مقام خاصی نبوده (مباحات عامه) ... ۱۱۵
- ب (بدهی ..... ۱۱۷
- (۱) موارد ایجاد بدهی ..... ۱۱۸
- (۲) مباحث بدهی در فقه اسلامی ..... ۱۱۹
- (۳) ربا ..... ۱۲۰
- (۴) قرض ..... ۱۲۱
- (۵) نسیه ..... ۱۲۲
- (۶) احکام فقهی ربا، قرض، نسیه ..... ۱۲۶
- (۷) فلسفه تحریم ربا ..... ۱۲۸
- (۸) تاکید به تهیه مدرک و مستندات در زمان ایجاد بدهی ..... ۱۳۰
- ج (حقوق صاحبان سرمایه ..... ۱۳۱

۱۳۳	(۱) مباحث سرمایه در فقه اسلامی
۱۳۵	(۲) تعریف سرمایه در اقتصاد اسلامی
۱۳۶	(۳) سرمایه بعنوان عامل مالکیت
۱۳۸	د (درآمد
۱۳۹	(۱) مباحث فقهی درآمد در اسلام
۱۴۸	ه (هزینه
۱۴۹	(۱) مباحث فقهی مخارج در اسلام
۱۵۱	(۴-۵) روشهای اندازه‌گیری عناصر حسابداری
۱۵۲	(۱) ارزش از دیدگاه اندیشمندان اسلامی
۱۵۴	(۲) بهای تمام شده تاریخی
۱۵۵	(۳) بهای تمام شده جایگزینی
۱۵۵	(۴) ارزش فروش (تسویه)
۱۵۵	(۵) ارزش فعلی
۱۵۵	(۶) نتیجه بحث
۱۵۶	(۷) نظریه سود
۱۵۷	الف (دیدگاه تراز نامه‌ای یا حفظ سود
۱۵۷	(۱) نظریه حفظ سرمایه مالی
۱۵۷	(۲) نظریه حفظ سرمایه مادی



ب (دیدگاه سود و زیانی با رویکرد معاملاتی ..... ۱۵۸

(۸) نتیجه بحث ..... ۱۵۸

## فصل پنجم: خلاصه نتایج پژوهش و پیشنهادات ..... ۱۶۰

۱-۵ مقدمه ..... ۱۶۱

۲-۵ بیان مسئله ..... ۱۶۱

۳-۵ هدف از پژوهش ..... ۱۶۲

۴-۵ روش جمع آوری اطلاعات و انجام پژوهش ..... ۱۶۲

۵-۵ نتایج حاصل از پژوهش ..... ۱۶۳

۶-۵ پیشنهادها برای تحقیقات آینده ..... ۱۷۴

## فهرست منابع و مآخذ ..... ۱۷۶

الف) منابع فارسی ..... ۱۷۷

ب) منابع نرم افزاری ..... ۱۸۰

ج) منابع عربی ..... ۱۸۱

د) منابع انگلیسی ..... ۱۸۲

## پیوستها ..... ۱۸۳

الف) پیوست شماره (۱) ..... ۱۸۴

ب) پیوست شماره (۲) ..... ۲۰۱